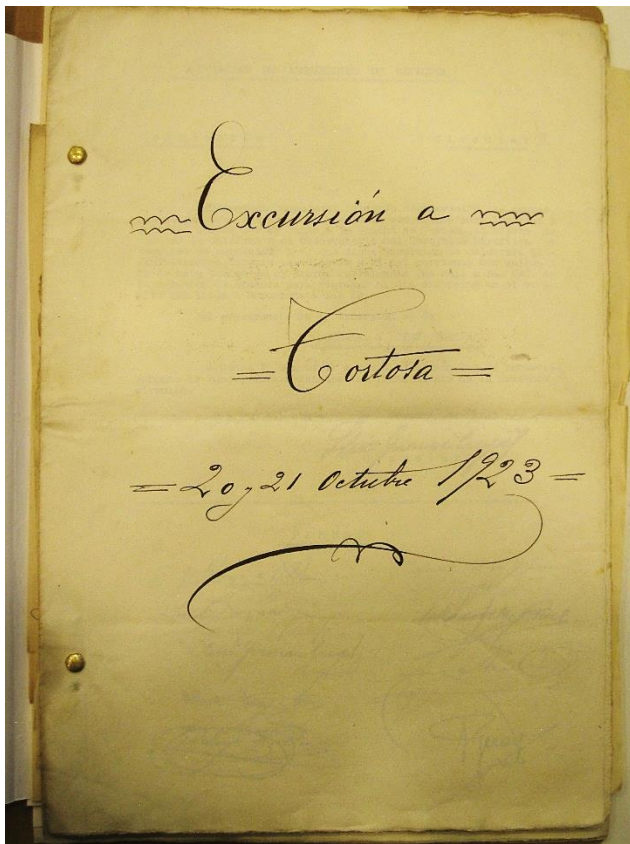

101 ANYS DE LA VISITA A TORTOSA DE L'ASSOCIACIÓ D'ARQUITECTES DE CATALUNYA

© AHCOAC

Ja era migdia d'aquell dissabte, 20 d'octubre, quan el tren exprés procedent de Barcelona amb destinació València traçava l'ampli revolt que descriu el ferrocarril en arribar a l'estació de Tortosa. A peu d'andana, un comitè de benvinguda encapçalat per l'encara arquitecte municipal Pau Monguió i Segura, a qui acompanyaven el cronista de la ciutat, Francesc Mestre, i el secretari de l'Ajuntament, Andrés Celma, rebia uns particulars passatgers. Es tractava d'un reduït grup de membres¹ de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya (AAC) en una de les reglamentàries excursions que venia realitzant, puntualment, l'aleshores florent entitat.² En cap de setmana i carregats d'entusiasme, els socis més viatgers sortien a verificar el patrimoni arquitectònic del seu àmbit territorial -i qui sap- amb la certesa de reconèixer que *és a províncies, més que no pas als grans centres culturals, on es mesura el nivell de civilització d'un poble.*³ Aquestes

¹ Segons el *Correo de Tortosa* (20 d'octubre de 1923) el grup el formaven: Miguel Madorell (President), Joaquín Alsina, Luis Girona (Secretari), Alberto Juan, Ramon Maria Riudor, Jaime Torres (Vicepresident), Andrés Audet, Francisco de P. Guardia, José Danés, Ángel Truñó, Luis Moncunill, i Ignacio Brugueras als quals es va afegir, des de Tortosa, Pau Monguió..

² L'Associació d'Arquitectes de Catalunya es va fundar a Barcelona el 19 de març de 1874, com a entitat de lliure afiliació. Per tant, enguany celebrem el seu 150è aniversari. L'any 1923 tenia 206 associats.

³ PASOLINI, Pier Paolo (2024). *Tabernáculo de las cosas mundanas*, Madrid: Altamarea Ediciones, pàg.11.

sortides s'han d'entendre com una mena d'extensió acadèmica; una mà de vernís cultural que venia a compensar els anualment intrascendents àpats de germanor.

Com a preàmbul cal dir que, en aquell moment, cap dels dos possibles membres ebrencs constava d'alta a l'Associació. Un d'ells era el mataroní arrelat a la ciutat, Joan Abril i Guanyabens, i, l'altre, el tortosí absent Víctor Beltri i Roqueta el qual portava, llavors, dues llargues dècades instal·lat a la regió de Cartagena on, gràcies a la febre d'or provocada per la puixant indústria minera, desplegà una producció arquitectònica tan prolífica com imponent.

La desitjada visita del germen de l'actual Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) als escenaris de postal de Tortosa havia estat programada inicialment per als dies 9 i 10 de juny de 1923 però l'enrenou que es vivia aleshores a Barcelona arran del cop d'Estat militar de Miguel Primo de Rivera va aconsellar el seu ajornament fins a la tardor d'aquell mateix any, just abans de començar la temporada de les inundacions⁴ en què el riu Ebre es desfermava amb insidiosa reiteració.

Després de dinar a l'elegant Hotel Siboni⁵ -on també pernoctaren- van posar rumb cap a la Catedral de Santa Maria, encara avui, principal node turístic urbà. L'esperada visita va estar guiada per l'erudició i la verbotat del canonge Josep Matamoros qui, de ben segur, es va despatxar a gust davant d'aquella delerosa i selecta audiència. Amb tot, el grup va disposar de temps per recórrer el singular doble deambulatori; per gaudir de la riquesa epigràfica custodiada a les parets del claustre; visurar l'excels treball amb la gúbia que el mestre tallista Cristóbal de Salamanca exhibí al cadirat del cor; i per embadalir-se davant de la sumptuosa capella barroca de la Mare de Déu de la Cinta. Aquest espai de culte, punt culminant de la devoció mariana dels tortosins, es vesteix amb el jaspi *-brocatello-* de les orgulloses pedreres locals, geomètricament ornat amb els marbres blanc de Carrara i negre de Gènova. Enmig de tot, també hi va haver ocasió de llegir, sota la llum irisada pels vitralls de la capçalera, la memòria històrica del monument, a càrrec del jove arquitecte Joaquim Alsina i Botet. Des de les primeres sortides, aquesta ben documentada ponència acostumava a publicar-se, posteriorment, fet que la converteix en una valuosa col·lecció de monografies. La tardana visita a Tortosa, però, no va deixar seqüela editorial.

El recorregut per la seu de la diòcesi de Tortosa reunia, entre d'altres, l'al·licient de pujar a les cobertes de les naus gòtiques on els visitants van poder gaudir d'una insòlita panoràmica urbana. Un cop recuperats de l'esforç de l'ascens, els intueixo en plena acció escrutadora tot mesurant la potent secció dels contraforts, elucubrant sobre els pinacles⁶ no construïts o esbossant detalls de les desmenjades gàrgoles. Em pregunto si aquests arquitectes, àvids de coneixement i freturosos per noves troballes, van aturar la

⁴ Històricament, el mes d'octubre ha estat època de riuades. Dues de les més intenses -anys 1907 i 1937- van tenir lloc en data de 23 d'octubre.

⁵ Establiment hotelier de referència a les comarques de l'Ebre, regentat per l'acreditat fondista de procedència italiana Mateo Siboni i Calderoni. Estava situat a la modernista casa Lamote de Grignon, al número 6 del cèntric carrer de l'Àngel.

⁶ La Catedral de Tortosa resta inacabada des de mitjans del segle XVIII.

mirada en les marques lapidàries, les pintures i, sobretot, en la munió d'escultures⁷ gòtiques que poblen aquesta elevada cota del temple. Probablement va ser allà, emmarcats sota els airosos arcbotants de l'absis, que tots ells van posar distesos per a l'obligada foto de grup i per a la posteritat que tot just ara celebrem.

En acabar l'itinerari catedralici, ens consta que estava previst visitar el col·legi de sant Lluís Gonzaga, joia del Renaixement català. Els periòdics⁸ locals ho havien anunciat sense arribar a confirmar-se, després, tal extrem.

Que l'excursió dels arquitectes també revestia un marcat caràcter científic ho demostra la visita que, al dia següent, van practicar a l'Observatori de l'Ebre (OE). Amb la curiositat com a brúixola, es desplaçaren amb el tramvia de cavalls cap a les immediacions de la veïna població de Roquetes per a visitar aquest turó dedicat a la ciència i perlat de pavellons de singular arquitectura vuitcentista i d'específic àmbit d'estudi. Allà van ser atesos pel seglar Josep Blanch, ajudant del Pare jesuïta Lluís Rodés⁹ que aleshores dirigia aquesta capdavantera talaia de Física Còsmica. La instructiva sessió s'aturà en cadascun dels pavellons¹⁰ llavors existents on van contemplar, entre altres, els moderns aparells per a l'estudi de la ionització de l'aire (Gerdien, Elster) i per al registre de la radiació solar (pirheliòmetre). Van passar al pavelló sísmic on van examinar detingudament alguns sismogrames de terratrèmols importants. Van entrar al pavelló d'oficines on llavors estava ubicada la biblioteca, la qual ja reunia força volums d'*Ibèrica*, la millor revista d'alta divulgació existent aleshores a Espanya, fundada i dirigida pels mateixos jesuïtes de l'Observatori.

Emboirats per tanta ciència i imantats per la magnètica visita realitzada, els expedicionaris s'acomiadaven del parc científic amb la pressa al cos per agafar l'express que naixia a Tortosa a les 14:06 h i els retornava a l'Estació de França al cap de quatre hores exactes. Vistes les coses amb una centúria de distància, tant la Catedral - recentment- com l'Observatori de l'Ebre han millorat la seva fisonomia i augmentat el prestigi científic, respectivament. No podem pas dir el mateix de l'evolució de les prestacions del trajecte ferroviari.

⁷ Actualment, el conjunt d'aquests interessants vestigis està sent restaurat sota la direcció de l'arquitecte Carles Brull.

⁸ *Correo de Tortosa*, 20 d'octubre de 1923, pàg. 2.

⁹ Reconegut astrònom i físic, director de l'Observatori de l'Ebre entre 1919 i 1930. En el moment de la visita de l'AAC es trobava gaudint d'una residència científica en un observatori de l'Amèrica del Nord.

¹⁰ Pavelló d'oficines, electrometeorològic, sísmic, astrofísic, magnètics (2) i quiosc nefoscòpic de refracció.

Enrico Berusa *Candido Minori*
 22-VIII-23 6-IX-23

Rayetano de Reyes
Tafall Bernarda *Mari Ochoa*
 23-VIII-1923 *Comisario de Archivos*
 11-X-23 *Valencia*

Joan Carasana
Col. Ingenier. Gefe Cent. Gred. 1ª Secc.
Antoni de Pons *Mis Muebles*
Argenteo Pons *Argenteo* 21-X-23
Atalaya de Argenteo
el Castellón - 21-X-23

Ramón de Rinda *A. Sureda*
Alberto de Rinda *Argenteo* 21-X-23
Guarida *Juan Forner y Fran*
Guarida 21-X-23.

Josep Darder i Serra
Josep Darder i Serra
Joaquim Florio y Botet *Supel. Museo Nacional*
Supel. Museo Nacional

J. Borden Blabed
Wid. K. Hassell *Busca General de Alemania*
 10. II. 23. *en España*
 - *Barcelona*

Signatures dels arquitectes en el llibre de visites de l'OE.

D'aquest agradós viatge se'n va fer ressò el corresponent Anuari¹¹ de l'Associació en boca del seu president Miquel Madorell i Rius que, a més de lloar la riquesa patrimonial dels indrets visitats a l'Ebre, subratllava la conveniència de les excursions artístiques i de com aquestes enfortien els vincles entre els associats.

ANTONI LÓPEZ DAUFÍ

Arquitecte

Arxiu Històric del COAC-Ebre

¹¹ Anuari de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, any 1924, pàg. 9.